

**ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
(КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ)**

**ЦЕНТР ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ
ДАРНИЦЬКОГО РАЙОНУ МІСТА КИЄВА**

РЯБИХ СВІТЛАНА МИКОЛАЇВНА

Матеріали учасника
Всеукраїнського конкурсу
майстерності педагогічних працівників
позашкільних навчальних закладів
«Джерело творчості»
у номінації «Керівник гуртка -2019»
(туристсько-краєзнавчий напрям)

**КИЇВ
2019 р.**

ПЕРСОНАЛІЯ АВТОРА

Прізвище, ім'я, по батькові

Рябих Світлана Миколаївна

Дата народження

19 березня 1968 року

Освіта

вища

Київський університет

ім. Тараса Шевченка

Спеціальність

географія

Місце роботи

*Центр дитячої та юнацької
творчості Дарницького р-ну*

Посада

керівник гуртка

Загальний стаж на 09.09.2018

33 роки

Педагогічний стаж на 09.09.2018

33 роки

АНОТАЦІЯ ВЛАСНОГО ДОСВІДУ

Тема: «РОЛЬ КРАЄЗНАВСТВА У ФОРМУВАННІ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИХОВАНЦІВ ПОЗАШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ»

Актуальність. Для молоді людини в сучасному глобалізованому світі все важче ідентифікувати себе як частину окремої етнічної спільноти. Все частіше здається, що поняття «Батьківщина», «національна свідомість», «рідна земля» – це щось таке старовинне із музейних схованок. І все ж кожен із нас має незримий зв'язок з тим місцем, де народився, зростає, де проходить дитинство. Це місце – рідний край з мелодією народної пісні, багатоголоссям рідної мови, неповторним мальовничим краєвидом... Саме краєзнавство є безцінною скарбницею збереження історичного досвіду багатьох поколінь, всього того найкращого, що витримало випробування часом у сфері матеріальної та духовної культури України.

Теоретичні засади. На краєзнавство існують різні погляди. Воно вважається або науковою дисципліною, методом дослідження краю, або дидактичним принципом, навчальним предметом, методом навчання і виховання тощо [2].

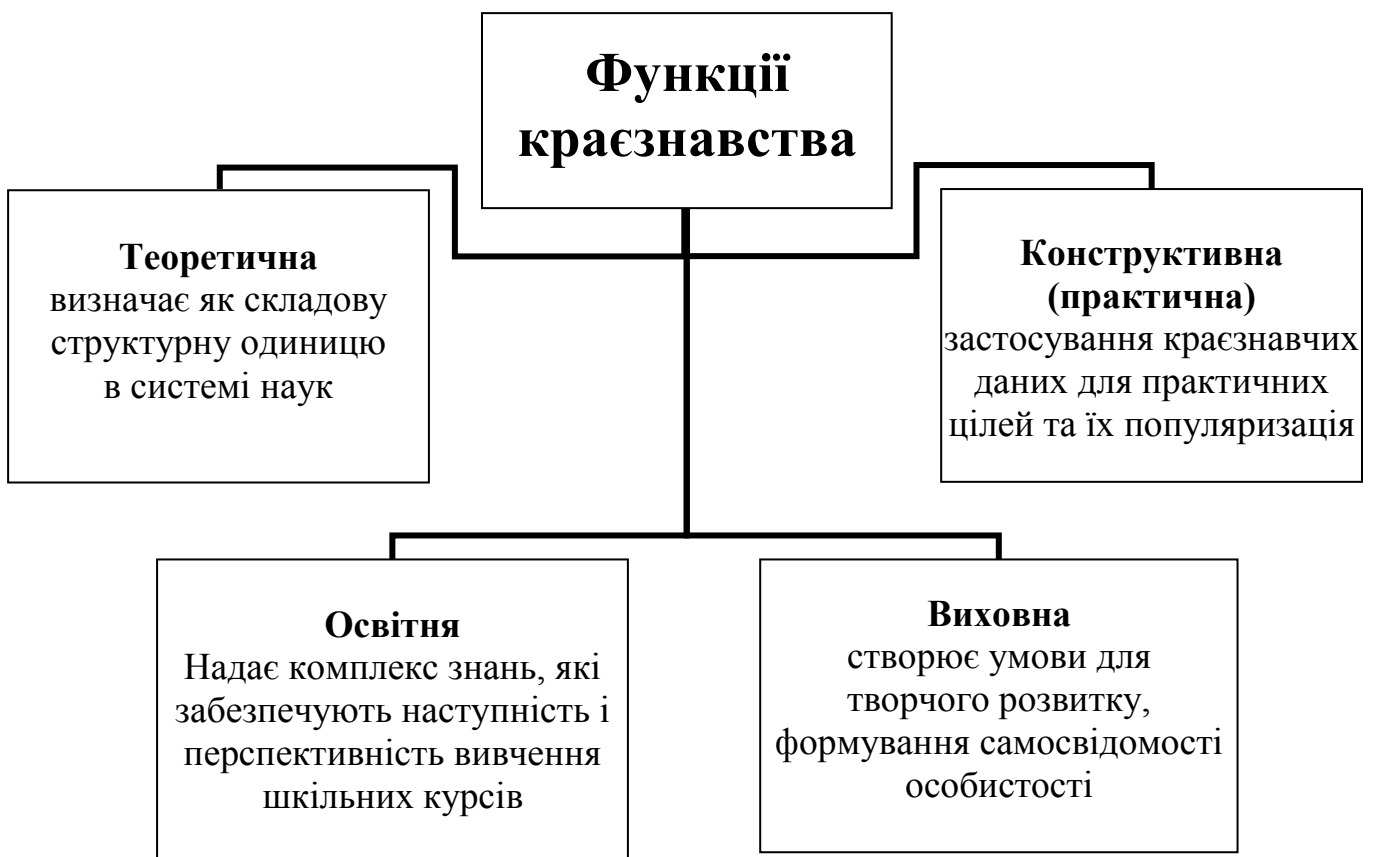
М.Костриця виокремив три основні функції краєзнавства:

- 1) педагогічну, яка визначає краєзнавство як метод, дидактичний принцип, за допомогою якого можна домогтися підвищення ефективності навчально-виховного процесу в освітніх закладах;
- 2) пропедевтичну – курс елементарної шкільної географії («Географія рідного краю»);
- 3) складову частину географічної науки з усіма притаманними для неї методами дослідження [2].

П.Тронько найперше зазначав, що краєзнавство є сукупністю наукових дисциплін, різних за змістом і окремих за методами дослідження. З іншого боку, краєзнавство утворює собою могутній

науковий рух із популяризації знань про край, регіон. І, по-третє, краєзнавство виступає громадським рухом, основними завданнями якого є практичні дії зі збереження історико-культурної спадщини краю, відродження духовності, історичної пам'яті [4].

Основою для групування складових краєзнавства, за Я.Жупанським і В.Крулем, є територія, час і людина [1]. Тому вони пропонують загальне краєзнавство диференціювати на, відповідно, географічне, історичне і соціальне краєзнавство. Об'єднуючим тут є початковий елемент, тобто – територія, а отже, географічне краєзнавство виступає стрижнем краєзнавства.

В Україні склалися 4 організаційні форми краєзнавства: державне, громадське, шкільне і позашкільне. Позашкільне краєзнавство представлене краєзнавчими гуртками різного профілю, що функціонують при позашкільних навчальних закладах, клубах за місцем проживання тощо.

ХАРАКТЕРИСТИКА ДОСВІДУ РОБОТИ

Організаційною формою краєзнавчої роботи є Всеукраїнський рух учнівської молоді "Моя земля - земля моїх батьків". Програма руху спрямована на активне використання у вихованні традицій, звичаїв, духовної і матеріальної культури, історії, природи рідного краю. Орієнтований на пізнання культурно-історичної спадщини українського народу, рух сприяє засвоєнню цілісної картини життя локально малих територій, як генетичної єдності "природи-історії-суспільства". Практична реалізація ідей руху відбувається у формі Всеукраїнських експедицій "Моя батьківщина - Україна", "Мій рідний край". Рідна мова, історія, природа, мистецтво, символіка, родинно-побутова культура і традиції, що склались у етнокультурному середовищі, близькому для сприймання, сприяють кращому засвоєнню як особистих так і національних цінностей.

Компетентність у перекладі з латинської *competentia* означає коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід. Компетентна в певній сфері людина має відповідні знання та здібності (компетенції), що дозволяють їй обґрунтовано судити про цю сферу й ефективно діяти в ній. З освітньої точки зору: «компетентність - готовність учня використовувати засвоєні знання, навчальні вміння та навички, а також способи діяльності в житті для рішення практичних і теоретичних задач». Компетентність припускає наявність мінімального досвіду застосування компетенції.

З метою формування необхідних життєвих компетентностей, які на Раді Європи були визначені як основні в XXI столітті: полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні, туристсько-краєзнавча робота проводиться з використанням методу проектів. Німецький педагог А. Флітнер характеризує проектну діяльність як навчально-виховний процес, в якому обов'язково беруть участь розум, серце і руки ("Lernen mit Kopf, Herz und Hand"), тобто

осмислення самостійно добутої інформації здійснюється через призму особистого відношення до неї і оцінку результатів в кінцевому продукті [3].

Особливостями використання інноваційних технологій у туристсько-краєзнавчій роботі є те, що:

- змінюється роль педагога, як керівника навчально-виховного процесу (учень сам стає керівником краєзнавчого пошуку);
- перевага надається дослідницьким комунікативно – діалогічним та моделюючим формам роботи;
- основою краєзнавчої роботи є не засвоєння певної суми знань, а розвиток особистості та опанування продуктивними способами діяльності;
- максимально використовується особистий досвід учня, розвивається його творче мислення, зростає його внутрішня мотивація отримання нових знань та навичок;
- зміст краєзнавчої роботи з теоретичної площини переходить в більш прикладну;- домінує позитивний виклад матеріалу

Педагоги та вихованці Центру працюють над проектом «Пізнай свій край – пізнай себе».

Мета проекту «Пізнай свій край – пізнай себе»: формування у дітей сучасного світогляду, творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації особистості, розвиток духовної та фізичної досконалості, сприяння профілактиці антисоціальних явищ серед дітей засобами туризму та краєзнавства.

Завдання проекту:

- закріплення та поглиблення базових знань;
- розвиток практичних туристсько-краєзнавчих навичок;

- ознайомлення учнів з історичним минулим і сьогоденням, природою, історико-культурними та архітектурними пам'ятками рідного краю;
- пропаганда та залучення учнів до активної туристсько-краєзнавчої діяльності;
- надання методичної допомоги педагогам навчальних закладів району з організації та проведенні туристсько-краєзнавчих заходів

Актуальність проекту: засобами активного туризму можна запропонувати підліткам гідну альтернативу беззмистовному, примітивному «вуличному» дозвіллю, бо в сучасному розумінні туризм і краєзнавство гармонійно поєднують фізичний розвиток, оздоровлення, пізнання реалій сьогодення, формування цінних духовних якостей особистості.

Реалізація проекту:

I. Акція учнівської молоді «Пізнай свій край – пізнай себе»

Команди навчальних закладів запрошуються до участі у відповідному етапі. На старті команда отримує карту маршруту з нанесеними на неї екскурсійними об'єктами. На кожному екскурсійному об'єкті маршруту педагог (на кожному об'єкті свій «екскурсовод») розповідає цікаву інформацію про конкретний об'єкт або місцевість. Окрім того, на старті команда отримує буклет із короткою інформацією про місцевість та об'єкти маршруту. Це дає можливість педагогу-керівнику команди в подальшому самостійно проводити екскурсію по цьому маршруту.

Методика запровадження та реалізації цієї форми туристсько-краєзнавчої роботи подавалася на Всеукраїнський конкурс на кращий навчально-методичний матеріал туристсько-краєзнавчої тематики і була відмічена Грамотою МОН України.

II. Гра-конкурс «Краєзнавчий квест»

За матеріалами відповідного етапу Акції складаються квестові завдання. Квест (Quest – з англійської пошук) – це багаторівневе пошукове завдання, пов'язане з певною конкретною місцевістю.

Квестова гра – це командна гра на швидкість мислення та пересування. Під час руху команда вирішує логічні задачі, виконує пошук на місцевості, складає оптимальний маршрут пересування, шукає оригінальні рішення та підказки. По завершенню чергового завдання команди переходять до виконання наступного. Перемагає команда, що виконала найшвидше усі завдання.

Ця форма роботи для Центру стала інновацією, оскільки «інновація» - це нововведення, новизна, зміна, введення чогось нового. Стосовно освітнього процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, форми і методи роботи. Інноваційні процеси є механізмом інтенсифікації і оптимізації розвитку позашкільної освіти.

Педагогічні інновації визначають за допомогою критеріїв, які засвідчують ефективність того чи іншого нововведення. Аналіз у відповідності до критеріїв інноваційної діяльності, дає право віднести гру-конкурс «Краєзнавчий квест» до інноваційних форм.

Критерії	Суть критерію	Аналіз форми роботи
актуальність	досвід спрямований на розв'язання найважливіших проблем навчання, виховання і розвитку вихованців	Сучасна молодь є досить вибаглива до форм проведення власного дозвілля, а гра-квест дає можливість поєднати пізнання і пригоду, навчання та відпочинок. Засобами активної (ігрової) пізнавальної діяльності підліткам запропонована альтернатива беззмістовному, примітивному «вуличному» дозвіллю,

оригінальність	використовуються форми, методи, прийоми, засоби або їх системи, які ще не застосовувались в умовах сучасної позашкільної освіти	Ідея квестових ігор не нова, але кожний етап гри-конкурсу є оригінальним. оскільки повністю розробляється педагогами Центру, тобто є інноваційним авторським надбанням колективу
висока ефективність	досвід можна вважати передовим лише тоді, коли педагогами досягнуто вищих, порівняно з масовою практикою результатів навчання, виховання і розвитку	Результативність команд-учасниць зростає, розрив між командами зменшується. Анкетування проведене між педагогами міста Києва, показало стало зацікавленість у даній активній формі роботи
стабільність результатів	стійка ефективність і стабільність результатів протягом тривалого часу	Кількість команд-учасників зростає від етапу до етапу. Відбувається ротація переможців в залежності від місця проведення гри-конкурсу «Краєзнавчий квест».
оптимальність	витрати часу, зусиль керівників і вихованців на досягнення результатів при зменшенні фізичних, розумових і часових витратах	Проведенню кожного етапу гри-квесту передує етап краєзнавчої акції «Пізнай свій край – пізнай себе», на якому педагоги Центру знайомлять школярів з історико-культурними, архітектурними, природними особливостями місцевості, де пройде маршрут квесту. Потім потенційні команди-учасниці мають досить часу (не менше місяця), щоб розшири та поглибити свої знання.

МОЖЛИВІСТЬ МАСОВОГО ЗАСТОСУВАННЯ	<p>можливість творчого застосування передового досвіду в масовій практиці</p>	<p>Участь у гри-конкурсі «Краєзнавчий квест» обмежується кількістю учасників до 8 чоловік та кількістю команд – одна від навчального закладу в кожній віковій групі, але бажаючих більше. Тому завдання та методичні рекомендації щодо організації та проведення квесту бажаючі можуть отримати у педагогів Центру. Два етапи гри-конкурсу «Краєзнавчий квест» були надруковані в газеті Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2013. - № 4. – С. 1–11.</p>
-------------------------------------	---	---

СУДДІВСТВО КОНКУРСІВ, ЗМАГАНЬ

Дата	Назва конкурсу, змагання
20-29.07.2015	X Всеукраїнський зліт юних туристів-краєзнавців – активістів руху учнівської молоді «Моя земля – земля моїх батьків»
14.02- 17.02.2017	Всеукраїнський конкурс на кращу туристсько-краєзнавчу експедицію учнівської молоді з активним способом пересування «Мій рідний край»
07.04- 09.04.2017	Кубку України з пішохідного туризму серед юнаків
19.07- 24.07.2017	XI Всеукраїнський зліт юних туристів-краєзнавців – активістів руху учнівської молоді «Моя земля – земля моїх батьків»

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Жупанський Я.І., Круль В.П. Роль і місце географічного краєзнавства у структурі національного краєзнавства // Географічне краєзнавство: сучасний стан і перспективи. – Житомир: Льонок, 1992. – С. 3-4
2. Костриця М.Ю. Наукове географічне краєзнавство: до питання про предмет і об'єкт вивчення // Укр. геогр. журнал. – 1998. - № 4. – С. 37-39.
3. Набуття життєвих компетенцій у туристсько-краєзнавчій діяльності методом проектів - Київ: МЦДЮТ, 2008. – 36 с.
4. Тронько П.Т. Українське краєзнавство в ХХ столітті (до 75-річчя Всеукраїнської спілки краєзнавців). – К., 2002. – 85 с. (С. 10-13)

НАГОРОДИ

1. *Почесна Грамота Міністерства освіти і науки України (2008 рік, № 127578)*
2. *Подяка Київського міського голови (2006 рік, № 58061)*
3. *Грамота Головного управління освіти і науки Київської міської державної адміністрації (2008 рік, Наказ № 54-К)*
4. *Грамота Департаменту освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу Київської міської державної адміністрації (20.03.2013р.)*
5. *Подяка Голови Дарницької районної в місті Києві державної адміністрації (03.10.2012 № 639)*
6. *Подяка Начальника управління освіти Дарницької районної в місті Києві державної адміністрації (Наказ № 114/02 від 22.02.2013)*
7. *Грамота Департаменту освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу Київської міської державної адміністрації (20 березня 2013 року)*
8. *Грамота Департаменту освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу Київської міської державної адміністрації (05 квітня 2013 року № 283)*
9. *Грамота Департаменту освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу Київської міської державної адміністрації (2016 р.)*
10. *Подяка Голови Київського міського голови (26 червня 2016 року, № 93961)*
11. *Почесна грамота Соборного гетьманського козацтва*